

NIEUWSBRIEF NO. 50

December 2014

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe
www.wfdrenthe.nl

Voorzitter/Districtscoördinator
Ben Hoentjen
tel. 06-40363682 / 050-4061990
benhoentjen@kpnmail.nl

Secretariaat/DC teamlid
Els Heijman
tel. 06-10418115 /050-4092836
BerElsHeijman@hetnet.nl

In deze Nieuwsbrief

blz

Van de redactie.....	1
Floronkampje Sellingen – 5, 6, 7 juni 2015	2
Stengelloze sleutelbloem – voortgangsbericht 2014.....	3
De Markthallen in Meppel.	5
Welke varen is dat? Vooraankondiging cursus 'Varens herkennen'	10
Grassen en zeggen herkennen: lastige soorten? Valt reuze mee!.....	11
Weer twee nieuwe vondsten van Parnassia in Drenthe	13
Floristen zetten de wilde planten van Westerwolde op de kaart!	14
Bentepollen: bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2014	16
Onderzoek verjonging jeneverbes wordt voortgezet.	23
Het Nieuwe Strepen (HNS)-project: korte terugblik op 2014, nieuwe km-hokken voor 2015.....	25
'Digitaal strepen!'.....	27
Excursies WFD in 2015.....	28
FLORON Groningen - excursies 2015.....	28
WFD medewerkersbijeenkomst	29

Van de redactie

Annie Vos, Els Heijman en Ben Hoentjen

Pas bij het gereed maken van de bijdragen voor de opmaak van deze nieuwsbrief drong het tot ons door dat het de 50 ste is! Te laat dus om voor dit speciale nummer nog een historisch overzicht te maken van de ontwikkeling die de WFD-nieuwsbrief heeft doorgemaakt sinds het zeer bescheiden eerste nummer in 1983, met tekeningen van Hester Heinemeijer en een laatste, met de hand geschreven regel. Maar dat zou ook weinig toevoegen aan wat iedereen zelf kan bekijken: sinds het begin van dit jaar staan alle nieuwsbrieven, dankzij het werk van een stagiaire bij Floron, op de onze website. Voor deze bijzondere ondersteuning willen we de medewerkers van het Floronbureau heel hartelijk bedanken. We ervaren het digitaliseren van de nog 'papierenen' nummers als een passend geschenk ter gelegenheid van deze vijftigste editie. In het najaar is ook geïnventariseerd welke artikelen in die lange reeks over een specifieke soort gaan. De verwijzingen naar deze artikelen zijn inmiddels gekoppeld aan de Verspreidingsatlas, zodat je bijvoorbeeld van Stengelloze sleutelbloem kunt zien in welke nieuwsbrief daarover geschreven is.

Aan dat lijstje zal ook uit deze nieuwsbrief weer een artikel kunnen worden toegevoegd, want er gebeurde weer van alles om deze voorjaarsbloeier voor het Drentse Aa gebied te behouden.

In 2014 werd ook weer een nieuwe groeiplaats van Parnassia ontdekt en kwamen de eerste resultaten beschikbaar van het onderzoek naar de verjonging van de Jeneverbes. Marijke Drees doet er verslag van.

Aan de grassen- en zeggencursussen van de WFD en de Natuurvereniging Zuidwolde hebben dit jaar tientallen mensen meegedaan. Deze nieuwsbrief geeft daarvan een korte impressie, net als

van de zeer gewaardeerde cursus Strepen met je Smartphone, die diverse deelnemers over de digitale drempel heeft heen geholpen.

Het Floron-inventarisatiekamp in Westerwolde (eigenlijk ook een beetje Drenthe toch?) was zo'n succes, dat er ook in 2015 weer een georganiseerd wordt. In dit nummer een kort verslag.

Guus de Vries neemt ons mee langs de groeiplaatsen van enkele, uit Drenthe nog weinig gemelde grassoorten op het terrein van de voormalige markthallen in Meppel.

Ook elders in Drenthe zijn dit jaar weer bijzondere plantenvondsten gedaan. Onze vaste rubriek Bentepollen geeft er een selectie van.

Natuurlijk ontbreekt ook het excursieprogramma voor het komende veldseizoen niet en we hopen tenslotte dat het programma voor de WFD-medewerkerdag veel medewerkers weer verleidt op 28 februari naar Zuidlaren te komen.

WFD medewerkersdag 2014 (Foto: Karin Uilhoorn)

Mede namens het WFD-bestuur wensen we iedereen een voorspoedig en gezond 2015 toe en veel mooie flora-uren in het veld.

Graag tot ziens in Zuidlaren op 28 februari op de 12e WFD-medewerkerdag!

Floronkampje Sellingeren – 5, 6, 7 juni 2015

Annie Vos en Willem Stouthamer

Op verzoek van enthousiaste deelnemers komt er in 2015 opnieuw een FLORON-kamp in Sellingeren, Oost-Groningen. Het fraaie Westerwolde is een esdorpenlandschap waar de rivier de Ruiten Aa langs stroomt, waarvan in de 90-er jaren de meanders zijn hersteld. Dit gebied maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland en veel gronden zijn in eigendom van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en van Het Groninger Landschap.

De Ruiten Aa bij Smeerling (Foto: Bauke Roelevink)

Tijdens het 2014-kamp zijn er in het nieuw gegraven en verbrede stroomgebied van de Ruiten Aa tussen ter Apel en Sellingen bijzondere vondsten gedaan zoals elders in deze nieuwsbrief in het verslag over het kamp in 2014 (blz. 14) te lezen is. Een beekdal, bossen, heiden en vennen, afwisselende biotopen voor een prima floristenkamp. De locatie is de zeer rustig gelegen nieuwe groeps camping 'De Zonnegloren' (=voormalig SBB-camping) en ligt naast het SBB kantoor en – werkschuur aan de rand van de Sellinger bossen. Het wordt opnieuw een zelfverzorgingskamp waar een ieder haar/zijn eigen potje kookt en waar 's avonds weer een gezellig knappend kampvuur brandt! In Sellingen is een goede supermarkt, een hotel/restaurant en B & B gelegenheid. De eerste inventarisatie begint op vrijdagmiddag om 13.00 uur. Topografische kaarten 1 : 25.000 13C Winschoten en 18A Ter Apel. Opgave (of inlichtingen) Annie Vos of Willem Stouthamer.

Stengelloze sleutelbloem – voortgangsbericht 2014

Annie Vos en Sheila Luijten (Science4Nature)

In Nederland groeien alleen in het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa nog zuiver wilde planten van de Stengelloze sleutelbloem. De vooruitzichten voor de Stengelloze sleutelbloem zijn met slechts drie groeiplaatsen niet bepaald rooskleurig. De populaties zijn klein en staan niet meer in verbinding met elkaar, omdat insecten de vliegafstand niet meer kunnen overbruggen. Hierdoor stagneert de genetische uitwisseling en neemt inteelt toe. Dit maakt de populaties zeer kwetsbaar. Om deze vroegbloeiende plantensoort te kunnen behouden werkt de zogenoemde Primulabrigade sinds 2012 aan een doorstart van de Stengelloze sleutelbloem in het Nationaal beek-en esdorpenlandschap Drentsche Aa. De brigade bestaat uit de Werkgroep Florakartering Drenthe, Staatsbosbeheer, Provincie Drenthe en Stichting Science4Nature. Voor het behoud van de Stengelloze sleutelbloem in Drenthe is door Stichting Science4Nature, in samenspraak met de andere leden van de brigade, een herstelplan opgesteld. Science4Nature coördineert de uitvoering van de daarin voorgestelde 'reddingsacties'. Over de voortgang van het project is uitgebreid verslag gedaan in eerdere WFD-nieuwsbrieven (zie Nieuwsbrieven 44/2008, 45/2009, 48/2012, 49/2013 op <http://www.wfdrenthe.nl>).

Het project is in het voorjaar van 2012 gestart met het uitzaaien van primulazaden uit de populatie Gasteren op 11 potentiële groeiplaatsen. De testlocaties van dit kiemingsexperiment liggen bij Oudemolen, Gasteren, Anderen, Ekehaar en Eldersloo en vertegenwoordigen verschillende biotopen: grasland, boomwallepjes en greppelaluds in bosjes. In april 2014 heeft de Primulabrigade nog een vierde monitoringsronde gedaan op deze proeflocaties. De resultaten van de monitoring van kieming en vestiging van de primulazaden op vier momenten (okt. '12 t/m apr.'14) zijn begin september in kleine kring bij Staatsbosbeheer in Oudemolen gepresenteerd. Uit deze resultaten blijkt dat van de 11 testlocaties er 6 ongeschikt waren. Kieming en vestiging waren het succesvolst op vochtige, open bodems met weinig strooiselophoping. Het percentage kiemplanten dat zich succesvol gevestigd had, was niet heel hoog en dat is ook niet vreemd voor een langlevende plantensoort als Stengelloze sleutelbloem.

Nu duidelijk is welke factoren een belangrijke rol spelen bij de keuze van de toekomstige groeiplaatsen kan het echte herstel beginnen, namelijk het inzaaien van geschikte locaties met

genetisch versterkt zaad. Maar dit zaad moest nog wel 'gemaakt worden'. In het voorjaar van 2014 was het zover. Toen de primulaplanten in de proeftuin van het Instituut voor Biodiversiteit & Ecosysteem Dynamica (IBED) van de Universiteit van Amsterdam (UvA) massaal in bloei kwamen, konden de medewerkers van Science4Nature en hun vrijwilligers beginnen met het echte kruisingswerk ofwel de menging van de genetische variatie in de kassen van de UvA. Dit heeft uiteindelijk ruim 50.000 primulazaden opgeleverd en die worden allemaal eind 2014 uitgezaaid.

Tijdens de bijeenkomst in Oudemolen presenteerde Gerard Oostermeijer (IBED-UvA) 'nieuwe inzichten' m.b.t. het voortplantingssysteem van de Stengelloze sleutelbloem aan de hand van een kruisingsexperiment door een van zijn studenten. Dit werd parallel uitgevoerd aan het kruisingswerk door Science4Nature, zodat ook het herstelproject kan profiteren van de nieuwe kennis. Een belangrijk aspect van de herintroductie is de menging van de genetische variatie. Binnen het studentenproject is de genetische variatie van de planten uit het veld vergeleken met die van de proeftuinplanten. Dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met de Universiteit van Brussel. Een extra bemonstering van de gevestigde planten van zowel de herintroducties als het kruisingsexperiment zal moeten uitwijzen welke kruisingen in het veld succesvol zijn en of de genetische variatie is toegenomen na herintroductie.

Primulabrigade; eerst de plekken inmeten en dan de zaden uitstrooien. (Foto: Maria Pałzewicz)

Na de ochtendpresentatie heeft de Primulabrigade op voorstel van SBB bij Deurze een paar nieuwe locaties voor herintroductie bezocht. Vanwege de geplande verhoging van het waterpeil in dit gebied werd er getwijfeld aan de geschiktheid van deze locaties. Halverwege september is de Primulabrigade opnieuw op pad gegaan om enkele nieuwe door Staatsbosbeheer voorgestelde plekken te beoordelen op geschiktheid voor herintroductie en heeft Annie Vos ook een aantal plekken gesuggereerd. Het doel is om de Stengelloze sleutelbloem op 10 locaties in het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa te (her)introduceren.

De Markthallen in Meppel.

Guus de Vries – Groningen guus@fdevries.com

Na jaren gesteggel tussen gemeente en bewoners worden de Markthallen in Meppel januari 2013 eindelijk afgebroken. Wat rest is een braakliggend terrein van ruim 0,6 ha afgedekt door een betegelde vloer en bij de grond slordig afgezaagde betonpalen. Begin en eind oktober 2014 bracht ik een bezoek aan dit terrein dat enkele floristische verrassingen opleverde. In systematische volgorde:

1 Kanariezaad - *Phalaris canariensis* L.

Begin oktober werd één bloeiend exemplaar ontdekt, bij het volgende bezoek vier planten waarvan de bovengrondse delen inmiddels waren afgestorven. De planten stonden verspreid over het terrein en groeiden in scheuren tussen de tegels en bij een boven de grond uitstekende betonpaal.

Kanariezaad (*Phalaris canariensis*) Meppel 07-10-2014. (Foto: Guus de Vries)

Voorkomen in Drenthe: volgens de Verspreidingsatlas komt de soort na 1990 voor in dertien atlasblokken (5 x 5 km)², in de periode daarvoor is het aantal blokken wat lager.^{2,4} In het aangrenzende Overijssel is Kanariezaad in twee keer zoveel atlasblokken aangetroffen als in Drenthe, namelijk 26, waarvan 21 in Twente, een echte 'hotspot' van deze soort.² Op de site waarneming.nl worden vanaf 1990 zes kilometerhokken (1 x 1 km) vermeld, voornamelijk in Zuid-

en Zuidoost Drenthe. In dezelfde periode is de soort in de omringende provincies Groningen en Friesland respectievelijk in zeven en elf kilometerhokken aangetroffen, een vergelijkbaar aantal.³ In Nederland is de soort vrij algemeen,³ in Drenthe zeldzaam.

2 Pluimgierst - *Panicum miliaceum* L.

In spleten tussen de tegels stonden maar liefst elf fraai uitgegroeide exemplaren, de meeste geconcentreerd aan de Marktstraat. Eind oktober waren alle exemplaren op twee na afgestorven.

Pluimgierst (*Panicum miliaceum*), Meppel 28-10-2014. (Foto: Guus de Vries)

Voorkomen in Drenthe: voor 1990 in tenminste vier atlasblokken,^{2 4} na 1990 in tien.² De site waarneming.nl vermeldt na 1990 acht kilometerhokken, waarvan de meeste zich in het uiterste zuiden van de provincie bevinden: twee bij Meppel, drie in de omgeving van Hoogeveen en één bij Klazienaveen. De overige twee liggen noordelijker, één niet ver van Stadskanaal en de andere bij Amen. De laatste locatie betrof een ingezaaide akker.³

De soort komt in Nederland algemeen voor,³ echter niet in Drenthe.

3 Geelrode naalbaar - *Setaria pumila* (Poir.) Schult.

Eén goed ontwikkelde plant groeide aan de zijde van de Marktstraat. Eind oktober hadden alle aren zaad gevormd. Elders in Meppel bevond zich tenminste nog een groeiplaats met tien planten.

Voorkomen in Drenthe: hoewel grote delen van vooral Zuid- maar ook Midden-Nederland door deze soort zijn gekoloniseerd is het grootste deel van Drenthe hiervan nog steeds gevrijwaard. In de periode voor 1990 zijn er opgaven van vijf locaties.^{2 4} Volgens de Verspreidingsatlas telt deze provincie sinds 1990 negentien atlasblokken, die halvemaanvormig om het centrale plateau zijn gesitueerd. Ze liggen vooral in het uiterste zuidelijk en het zuidoostelijk deel van Drenthe en in mindere mate in de oostelijke regio die overgaat in de Groningse Veenkoloniën.² De site waarneming.nl vermeldt na 1990 veertien kilometerhokken, die qua ligging overeenkomen met de geschetste verspreiding. In het noordelijk deel van de provincie is de soort aangetroffen in Assen, Roden en op vier locaties in Eelde-Paterswolde.³

Volgens de Verspreidingsatlas komt Geelrode naalbaar in Nederland na 1990 in bijna zevenhonderd atlasblokken voor. Hieraan levert de provincie Drenthe een bescheiden bijdrage van nog geen 3%. Het voorkomen in Nederland is volgens de Verspreidingsatlas algemeen.² Andere bronnen daarentegen spreken van vrij zeldzaam¹ of zelfs zeldzaam.³ In het Drents district, het Noordelijk kleidistrict en het Waddendistrict zou de soort zeer zeldzaam zijn,¹ een omschrijving die nodig bijgesteld dient te worden. Zo komt Geelrode naalbaar in de provincie Groningen in drie keer zoveel kilometerhokken voor als in Drenthe.³

4 Trogierst - *Setaria italica* (L.) P.Beauv.

Negentien fors uitgegroeide planten bevonden zich tussen de tegels en het beton. Het merendeel van de planten stond aan de Marktstraat, samen met de meeste Pluimgierst planten.

Zowel begin als eind oktober waren alle ontwikkelingsstadia waarneembaar, zoals ontplooiing van bladeren en bloeiwijzen, bloei, zaadvorming en -rijping alsmede afstervende planten. Met andere woorden Trogierst was eind oktober nog druk bezig zich te ontwikkelen en voort te planten. Aanvankelijk groen uitziende planten kleurden gaandeweg bordeauxrood.

Trogierst (*Setaria italica*), Meppel 07-10-2014. (Foto: Guus de Vries)

Voorkomen in Drenthe: de Verspreidingsatlas geeft alleen het voorkomen na 1990 aan: twee atlasblokken. Waarneming.nl vermeldt twee waarnemingen in 2014 van Assen en Zuidlaren. Kortom, Trogierst is in deze provincie een zeer zeldzame verschijning.

Voorkomen in de omliggende provincies na 1990: het aantal atlasblokken is vergelijkbaar, namelijk vier in de provincie Groningen, vijf in Friesland en acht in Overijssel.² Opmerkelijk is dat zowel in Friesland als in Overijssel na respectievelijk 2012 en 2004 geen waarnemingen meer zijn gedaan.³ Met ruim 120 atlasblokken na 1990 is Trogierst landelijk gezien een zeldzame soort.

5 Wilde sorgo - *Sorghum halepense* (L.) Pers.

Eén prachtig uitgegroeide bloeiende plant stond eind oktober aan de rand van het afbraakgebied.

Wilde sorgo (*Sorghum halepense*), Meppel 07-10-2014 (Foto: Guus de Vries)

Voorkomen in Drenthe: de Verspreidingsatlas toont voor 1990 één waarneming in de buurt van Meppel. In de periode na 1990 zijn er van mijzelf nog twee opgaven namelijk uit Paterswolde en Zuidlaren, beide in 2014. Het is daarmee een zeer zeldzame soort. Het voorkomen na 1990 in de aangrenzende provincies Groningen, Friesland en Overijssel is hiermee in overeenstemming met respectievelijk twee, twee en vijf atlasblokken.

Landelijk gezien is Wilde sorgo na 1990 aangetroffen in 90 atlasblokken, een viervoud van de periode ervoor, maar blijft daarmee toch een zeer zeldzame soort.¹

Wilde sorgo wordt beschouwd als de wilde vorm van Kafferkoren *Sorghum bicolor* (L.) Moench. Hoewel deze soort tot nu toe niet is aangetroffen in de provincies Friesland en Overijssel heb ik haar het afgelopen jaar één keer waargenomen in Drenthe, namelijk twee exemplaren in Zuidlaren en op drie locaties in de provincie Groningen, steeds op omgewerkte voedselrijke grond.³

Nawoord

De Markthallen in Meppel hebben vanaf 1954 gediend voor rommelmarkten, sportevenementen, concoursen hippique en veekeuringen. Tot juni 2010 zijn er ook vogeltentoonstellingen en -markten gehouden.⁶ Diverse bronnen vermelden dat beschreven plantensoorten 'vaak opslaan uit gemorst of gestrooid vogelzaad'.^{1 2 3 4 5} Het verklaart mogelijk ook de vondst van Gingellikruid *Guizotia abyssinica* (L.f.) Cass., een tweezaadlobbige oorspronkelijk afkomstig uit Ethiopië, die gekweekt wordt 'om zijn oliehoudende zaden en als vogelvoer'.^{1 2} Misschien niet helemaal toevallig groeide deze plant op de plek waar de meeste planten Pluim- en Trogierst stonden.

Beschreven soorten zijn in Nederland 'zwerfers', die incidenteel voorkomen.³ Alleen Geelrode naalbaar is ingeburgerd.² Alle zijn therofyt, dat wil zeggen eenjarige planten die geen winterknoppen vormen. Uitzondering hierop is Wilde sorgo, die hemicryptofyt is met winterknoppen op of onder de grond.^{1 2 3 5} Omdat de zaden van de plant bovendien langlevend zijn (meer dan vijf jaar)^{2 5} is de verwachting, dat deze soort in Meppel de komende jaren een goede overlevingskans heeft. Van alle overige beschreven soorten is dat nog maar de vraag ondanks dat ze reeds drie jaar in deze stad hebben stand gehouden.

Kafferkoren (*Sorghum bicolor*), Zuidlaren 13-11-2014. (Foto: Guus de Vries)

Bronnen:

1. R. van der Meijden. 2005. Heukels' Flora van Nederland, ed. 23. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten: 225, 242, 243, 244, 599.
2. <http://www.verspreidingsatlas.nl/planten>
3. <http://waarneming.nl/>
4. Werkgroep Florakartering Drenthe. 1999. Atlas van de Drentse Flora, ed. 1. Schuyt & Co, Haarlem: 149, 731.
5. <http://wilde-planten.nl/>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=eW7ZiVyu7mg>

Welke varen is dat? Vooraankondiging cursus 'Varens herkennen'

Annie Vos en Ben Hoentjen

Wijfjesvaren, Mannetjesvaren, al of niet geschubd, Brede of toch Smalle stekelvaren: varens zijn soms lastig op naam te brengen. Wat zijn de verschillen of de overeenkomsten?

Het WFD-bestuur wil voor haar medewerkers een cursus 'Varens herkennen' organiseren na de zomervakantie van 2015. Hoe deze cursus er precies uit gaat zien is nog niet bekend. De bedoeling is om op een zaterdag 's ochtends een inleiding over varens te laten verzorgen door een erkend varenkenner met 's middags aansluitend een excursie in een varenrijk gebied in Drenthe, mogelijk gevolgd door een tweede excursie in een ander gebied kort daarop.

Waar, wanneer en door wie gegeven zijn vragen waar we nu nog geen antwoord op hebben.

We proberen om met subsidie vanuit 'Groen en doen' deze cursus te regelen.

Geïnteresseerd? Laat het ons alvast weten dan hebben we al een indruk op hoeveel deelnemers we moeten rekenen.

Opgeven kan bij Annie Vos (arvosmit@planet.nl) of Els Heijman (berelsheijman@hetnet.nl).

De kruising van Brede x Smalle stekelvaren (*Dryopteris x deweveri*), gevonden door Maarten Perdeck bij het Holtveen in het Dwingelderveld in 2008 (Foto: Bert Blok)

Grassen en zeggen herkennen: lastige soorten? Valt reuze mee!

Annie Vos

In Noord-Drenthe, tussen Assen en de stad Groningen is een Grassen- en zeggencursus georganiseerd voor noordelijke floristen met als doel: veldkennis vergroten, verbreden en verdiepen.

De startavond op 7 mei in Onnen bestond uit 2 delen: een powerpointinleiding over de algemene kenmerken van grassen en zeggen en hun verschillen. Na de pauze gingen de cursisten in tweetallen met behulp van loepen en binoculaires zelf aan de slag: determineren van verschillende grassen en zeggen, door de docent vooraf verzameld. Daarvoor waren op een leestafel ook boeken en tabellen beschikbaar. Behalve een literatuurlijst met deze informatie kregen de cursisten drie syllabi over het determineren van grassen en zeggen mee naar huis. Het was een zeer boeiende en informatieve avond met 18 enthousiaste deelnemers.

Grassen- en zeggencursus. (Foto: Ben Hoentjen)

De eerste veldexcursie, drie dagen later, op zaterdag 10 mei, werd gehouden in de Maatlanden/Natuurschoon bij Terheijl/Nietap, in het potkleigebied ten noorden van Roden. Onder leiding van drie ervaren excursieleiders hebben de deelnemers in drie verschillende gebieden grassen en zeggen verzameld. Na terugkeer werd het verzamelde materiaal met elkaar, onder het genot van een heerlijke kop koffie, in de Baggelhof bij Lubbert Dijk vergeleken en bestudeerd.

Op zaterdagmorgen 31 mei startten we in Eext met een korte presentatie over grassen en zegen om te herhalen en te verdiepen. Daarna volgde de tweede veldexcursie met drie excursieleiders in het Drentsche Aa gebied op en om het Eexterveld. Na afloop van deze zeer geslaagde en behoorlijke warme excursie-dag zijn op de startplek de verzamelde grassen en zegen uit de drie verschillende excursieterreinen onderling vergeleken en bestudeerd. Een koel sapje daarbij was erg lekker.

Grassen- en zeggencursus. (Foto: Ben Hoentjen)

Op zaterdagochtend 21 juni volgde de laatste veldexcursie in de Breevenen, in het Hunzedal bij Spijkerboor. In twee groepen met drie excursieleiders zijn de cursisten het veld ingetrokken om het eerder geleerde te herhalen en zich nog beter eigen te maken.

Van alle tijdens de veldexcursies gevonden grassen en zegen is een overzicht gemaakt, dat de cursisten per mail is toegestuurd. Kortom: een zéér geslaagde cursus 'Grassen en zegen', zodat we nu absoluut niet meer kunnen beweren dat alle grassen en zegen moeilijk zijn! Met dank aan de enthousiaste inzet van de docenten/excursieleiders Ate Dijkstra, Ben Hoentjen, Bert Lanjouw en Joop Smittenberg voor alles wat we geleerd hebben.

Ook de Natuurvereniging Zuidwolde organiseerde een geslaagde grassen- en zeggencursus. Op hun website is een verslag daarvan te bekijken.

Zie <http://www.groenendoen.nu/projecten/1549/cursus-grassen-en-zegen/>

Weer twee nieuwe vondsten van Parnassia in Drenthe

Annie Vos

In 2014 is Parnassia (Parnassia palustris) in Drenthe op twee nieuwe groeiplaatsen vastgesteld.

Op de Grote Startbaan in het Holtingerveld zijn begin september door Hans Dekker en Machiel de Vos op twee plaatsen 3 pollen resp. 1 pol Parnassia gesignaleerd (zie <http://www.wfdrenthe.nl> Bijzondere vondsten 2014). Op beide plekken is bladmateriaal verzameld en voor onderzoek opgestuurd aan het Instituut voor Biodiversiteit & Ecosysteem Dynamica (IBED) (Universiteit van Amsterdam).

De uitslag van het onderzochte bladmateriaal toont aan dat de planten diploïd zijn, net als die van de kust/duinpopulaties. Diploïd wil zeggen dat in elke celkern een dubbele set (2n) chromosomen (dragers van de genetische eigenschappen) aanwezig is. Waarschijnlijk is het zaad hier terecht gekomen via de banden van de maaimachines die eerder in het Lauwersmeer geweest zijn. Behoudens één plant, bemonsterd bij Hoogeveen, behoren alle tot nu toe van Drentse groeiplaatsen onderzochte Parnassia-planten tot de kustvariant van deze soort.

Parnassia, Grote Startbaan, september 2014. (Foto: Hans Dekker)

Niet ver verwijderd van de plaats op het Eexterveld waar Hendrik Lanjouw in 2013 Parnassia aantroef, signaleerde Bert Weeber in september 2014 een tweede populatie van vijf planten, waarvan vier met één bloem en één met twee bloemen. Bij het inmeten van de groeiplaats met GPS, eind september, was het bladmateriaal merendeels verdroogd, zodat ik er geen monster meer van kon nemen. Het bladmateriaal van de vondst van 2013 was diploïd. Omdat deze nieuwe populatie slechts enkele meters daarvan verwijderd is mogen we ervan uitgaan dat het hier ook om de diploïde vorm van Parnassia gaat. Het is waarschijnlijk dat Parnassia ook in dit geval is 'meegelift' met de maai/afplagmachines die eerder actief waren in het Lauwersmeergebied.

Parnassia-onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam

Niki Wensink, studente aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, heeft in 2013 op verschillende groeiplaatsen in Drenthe en ook in Overijssel en Gelderland bladmateriaal van Parnassia verzameld en tevens enkele Parnassiaplanten 'geleend' voor wetenschappelijk onderzoek.

Er zijn kruisingen uitgevoerd van diploïde (kustvariant)-planten (2n) met tetraploïde (inlandse variant, met vier sets chromosomen, 4n) Parnassiaplanten. Uit deze kruisingen zijn triploïde (hybridevorm, 3n) planten voortgekomen. Met deze drie genetische vormen van Parnassia heeft Niki op drie niveaus experimenten uitgevoerd: zaadontwikkeling, kieming en ontwikkeling van de kiemplantjes. Bij de analyse van de resultaten heeft ze met betrekking tot deze aspecten nauwelijks verschillen ontdekt tussen de diploïde, tetraploïde en triploïde planten. Uit vervolgonderzoek moet echter nog blijken hoe de triploïde planten (hybrideplanten) zich verder zullen ontwikkelen. Door tijdgebrek (haar studieonderdeel is afgesloten) en het feit dat Parnassia in de kas lange tijd nodig heeft om tot bloei te komen is nu nog niet bekend of de triploïde Parnassiaplanten steriele of fertiele zaden zullen opleveren. Hopelijk komt er een nieuwe student voor vervolgonderzoek naar de bloei en de vruchtbaarheid van deze hybride Parnassiaplanten.

We weten momenteel dus nog niet wat de gevolgen kunnen zijn van genetische vermenging van per ongeluk meegekomen diploïde Parnassiaplanten met de oorspronkelijke binnenlandse tetraploïde populaties. Maar duidelijk is wel dat we voorzichtig moeten zijn met 'gesleep' met floristisch materiaal in verband met de levensvatbaarheid van de plantensoort.

Bronvermelding

Wensink, Niki. Eindresultaten Parnassia-onderzoek. 2014, 5 augustus. Emailbericht.

Floristen zetten de wilde planten van Westerwolde op de kaart!

Annie Vos

FLORistisch **O**nderzoek **N**ederland zet zich in voor onderzoek naar en bescherming van de Nederlandse wilde flora. Door middel van o.a. inventarisatieprojecten krijgt Floron antwoord op vragen als: Waar komen wilde planten voor? Hoeveel zijn het er? Welke soorten gaan voor- of juist achteruit?

Van 13 t/m 15 juni 2014 hebben Staatsbosbeheer Sellingen en Floron gezamenlijk een planteninventarisatiekamp georganiseerd in Sellingen. Vanuit de SBB groeps camping als uitvalbasis hebben ruim 30 vrijwilligers van Floron in dat weekend de wilde planten van Westerwolde op de kaart gezet. Tijdens het inventariseren van een door Staatsbosbeheer en Floron geselecteerd gebied hebben de floristen, vaak per kilometerhok, alle (wilde) planten die ze tegen kwamen op een streeplijst genoteerd.

Op verzoek van SBB zijn juist die natuurgebieden geïnventariseerd die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland en die eigendom zijn van Staatsbosbeheer, van Natuurmonumenten of van het Groninger Landschap. Ook wilde SBB graag weten welke plantensoorten zijn verschenen in het nieuw gegraven en verbrede stroomgebied van de Ruiten Aa tussen Ter Apel en Sellingen. De floristen hebben ook van deze gebieden alle planten geregistreerd. De bijzondere vondsten hier zijn: Gestreepte greppelrus, Borstelbies, Draadrus, een mooie populatie Weidehavikskruid en het zeldzame Akkerviltkruid.

In de bossen bij Ter Apel zijn Brede wespenorchis, Steenbraam en in de Bosbeek Grote boterbloem genoteerd. In de korenakkers zijn soorten als Bolderik en Korenbloem gevonden. Een paar 'waterplanten' floristen-specialisten hebben in de Ruiten Aa planten gevist met hengel en hark.

In de natte delen rond Sellingen zijn Schildereprijs, Wateraardbei en duizenden Spaanse ruiters gezien, op de droge delen Stijve ogentroost, Bosdroogbloem en Dwergviltkruid. Ten zuiden van Vlagtwedde zijn Brede wespenorchis en Egelboterbloem geregistreerd.

Bij Bourtange zijn Steenanjer, Koningsvaren en Knolboterbloem genoteerd. Blauwe knoop, Moeras- en Dennenwolfsklauw, Rietorchis en Stekelbrem zijn eveneens bijzondere soorten. Een paar meter verwijderd van de Duitse grens bij Bourtange is waarschijnlijk de kruising van Weidehavikskruid x Muizenoor gesignaleerd. Dit wordt nog onderzocht.

Spaanse ruiters bij Sellingen. (Foto: Annie Vos)

Van de planten die zeldzaam of zéér zeldzaam zijn worden meer gegevens verzameld. Ze worden geteld en gefotografeerd. De groeiplaats van elke zeldzame plant wordt met behulp van GPS vastgelegd en krijgt op die manier eigen GPS-coördinaten.

Het uiteindelijke doel van de inventarisatie is om voor Westerwolde voor alle plantensoorten een regionaal dekkend overzicht te krijgen van de verspreiding op kilometerniveau.

Met ontzettend veel enthousiasme hebben de deelnemers die allemaal een passie hebben voor 'wilde planten' in dit weekend samen bijna 5000 plantenwaarnemingen verzameld!

Deze floristen hebben Westerwolde 'ontdekt' en de rustige SBB-camping met kampvuur zo gewaardeerd dat ze zelf met het plan kwamen: volgend jaar weer!

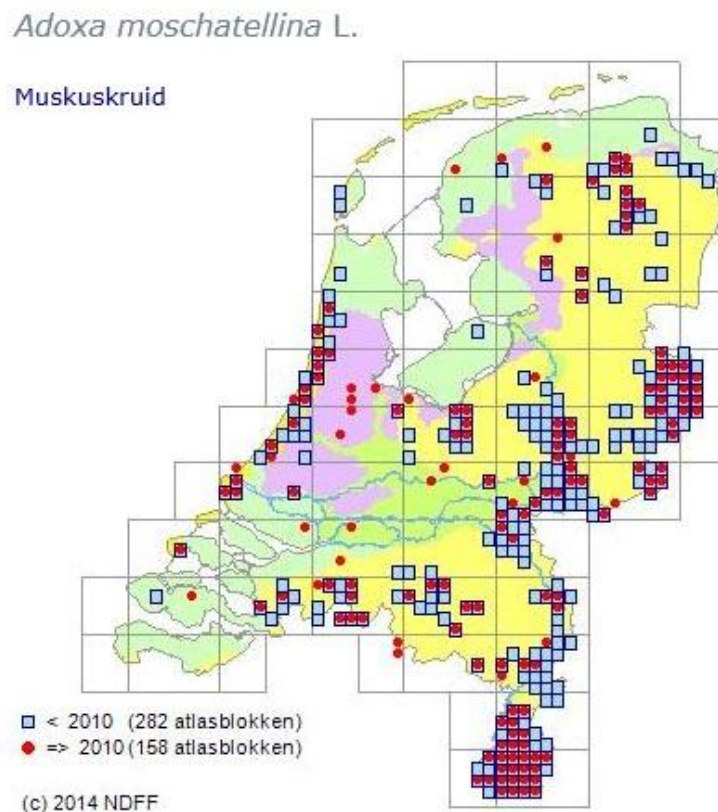
Bentepollen: bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2014

Els Heijman en Ben Hoentjen

In onze vaste rubriek Bentepollen doen we een kleine greep uit de mand van bijzondere planten die in Drenthe tijdens het veldseizoen 2014 zijn gevonden. We gaan wat verder in op de bijzonderheid van deze vondsten. Voor een compleet overzicht verwijzen we graag naar onze website www.wfdrenthe.nl, rubriek Bijzondere vondsten. Daar zijn ook diverse foto's van deze niet alledaagse vondsten te bekijken.

Muskuskruid in het Kyllotsbos

Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*) is een soort van rijkere loofbossen met vochtige en voedselrijke bodem, soms in beschaduwde vochtige bermen of langs beschaduwde oevers van beekjes. In Drenthe ligt haar verspreiding vooral in het beekdal van de Drentse Aa en Noordwest-Drenthe (Figuur 1). Muskuskruid is een voorjaarsbloeier, met een eigenaardige dobbelsteenvormige geelgroene bloeiwijze, boven lichtgroen tot groen gekleurd fijnverdeeld blad. In maart vonden Alida Taylor Parker en Maarten van Gelder een grote plek in het Kyllotsbos. Dit is een opmerkelijke vondst omdat deze buiten het bekende verspreidingsgebied in Drenthe ligt (Atlas Drentse flora, 1999 p. 647). Mogelijk gaat het hier niet om een spontane vestiging, maar is tuinafval de bron.

Figuur 1: De verspreiding van Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*) in Nederland (Bron: <http://www.verspreidingsatlas.nl/0010>)

Rosse vossenstaart, lastig om te ontdekken

Voor het vinden van een met goudgele tot helderoranje meeldraden getooid exemplaar van Rosse vossenstaart (*Alopecurus aequalis*) moet je in Drenthe vooral in de veenkoloniale delen zijn (Atlas van de Drentse flora, 1999, p.246-247). Zo'n bekende groeiplaats is de oeverzone van het voormalige vloeiveld Diependal van de voormalige strokartonfabriek bij Oranje, tegen het Hijkerfeld. Maar kennelijk valt het niet mee deze grassoort met zekerheid vast te stellen, omdat die opvallende meeldraden heel snel afvallen. Het aantal meldingen van de soort is dan jaarlijks ook heel beperkt. Tijdens het veldwerk in het HNS-hok 248-548 trof Willem Braam in de flink begraasde oevervegetatie langs Diependal nog wel enkele exemplaren met de kenmerkende 'rosse' meeldraden.

Rosse vossenstaart in de oevervegetatie van vloeiveld Diependal, grenzend aan Hijkerfeld (Foto's: Willem Braam)

Korensla in de Havixhorst

Korensla (*Arnoseris minima*) staat graag op open, zonnige, droge zandgrond. De soort wordt meestal op akkers, soms in bermen of op bouwterreinen gevonden. De plant is zeer zeldzaam in het oosten en midden van Nederland. (zie <http://www.verspreidingsatlas.nl/0094>). Het is een geelbloeiende composiet met vrij grof getande rozetbladen. Kenmerkend is de verdikte bloemsteel onder het hoofdje en het naar koperrood verkleurende onderste deel van de stengel tijdens of na de bloei. Insecten zorgen voor de bestuiving, de wind voor de verspreiding van de zaden. Joop Verburg vond Korensla in de roggeakker op de es achter De Lokkerij in het Reestdal bij De Wijk. Er stonden hier honderden exemplaren. Korensla houdt in Drenthe alleen nog in een paar akkerreservaten stand.

Korensla in roggeakker op de es bij De Wijk, juni 2014 (Foto: Joop Verburg)

Aziatische veldkers, een nieuwe veldkers-soort

Begin dit jaar meldde een Natuurbericht van FLORON, dat er een nieuwe soort veldkers was ontdekt en beschreven, voorlopig Aziatische veldkers gedoopt en toen nog zonder wetenschappelijke naam. Maar inmiddels is de officiële naam Aziatische veldkers (*Cardamine hamiltonii*, zie <http://www.verspreidingsatlas.nl/5651>). De indruk bestaat dat de soort eigenlijk al langer in Nederland voorkomt, maar nooit is herkend. Gevraagd werd om eens in de eigen omgeving te kijken of Aziatische veldkers daar ook voorkomt door te letten op een aantal kenmerken: meeldraden 6 (net als bij Bosveldkers); geen bladrozet; bovenkant van de bladeren geheel kaal; deelblaadjes min of meer drielobbig.

Edwin de Weerd zocht in Hoogeveen op het parkeerterrein van zijn werk en vond de soort al snel. Ook Willem Braam stuitte op een andere plek in Hoogeveen op de soort. Joop Verburg werd in de rolstoel door een van zijn dochters rondgereden (elk nadeel heeft een voordeel, vooral als je iets gebroken hebt) en trof het plantje aan bij het Tonckenshuys in Zuidwolde.

De soort blijkt dus veel breder verspreid dan gedacht en is ook in Drenthe kennelijk al op veel plaatsen te vinden. De eerste vondst in Drenthe stamt al uit 2013: bij de familie Dijkhuis groeide een exemplaar in een plantenpot in hun tuin in Zuidlaren. Deze werd echter ontdekt begin dit jaar, na de verhuizing naar Wijchen (bij Nijmegen).

Aziatische veldkers, Zuidwolde, maart 2014. (Foto: Joop Verburg)

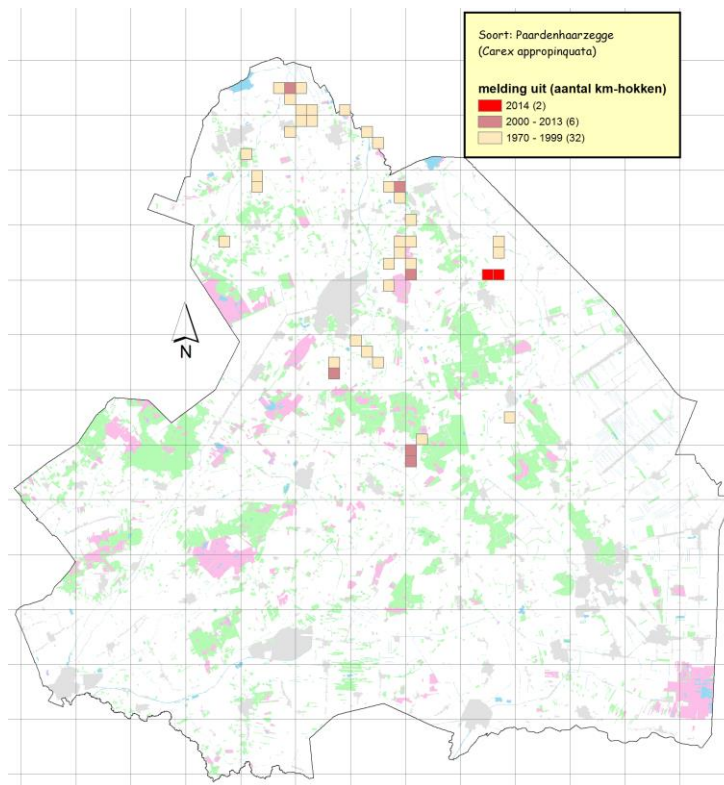
Paardenhaarzegge duikt op in de Breevenen (Hunzedal)

Tijdens de vegetatiekartering voor de WMD van de Gieterlanden, het deel van de Breevenen tegen de N33, ontdekte Johannes Tonckens verschillende groeiplaatsen van Paardenhaarzegge (*Carex appropinquata*) (km-hokken 248-563/562). Omdat deze zeer zeldzame zeggensoort veel lijkt op Pluimzegge (*Carex paniculata*) heeft hij materiaal aan Joop Smittenberg gestuurd, die zijn bijzondere vondst kon bevestigen. Paardenhaarzegge onderscheidt zich van Pluimzegge vooral door de tot zwarte vezels ('paardenharen') verweerde bladscheden aan de voet van de stengels. Daarnaast zijn er ook andere verschillen met Pluimzegge, o.a. in vorm en kleur van de kafjes, de vorm van het urntje en de breedte van het blad: die van Paardenhaarzegge zijn smaller. Volgens Johannes 'oogt' deze Rode lijst soort in het veld kleiner en ook donkerder dan Pluimzegge, vooral door de aren, die ook meer overhangen.

De horsten staan in slenken die in 2002 in voormalig bouwland zijn uitgegraven. Op enkele groeiplaatsen zijn duidelijke roestverschijnselen waargenomen. Hoewel niet alle slenken zijn afgelopen is het waarschijnlijk dat de soort op meerdere plekken is opgedoken.

Paardenhaarzegge is kenmerkend voor permanent natte, niet al te voedselrijke plaatsen, waar kwel van diep grondwater aan de oppervlakte komt. In Drenthe is de soort te vinden in de stroomdalen van de Drentse Aa en het Eelder – en Peizerdiep (Atlas Drentse flora, 1999 p. 523-524, figuur 2). In de jaren '70 van de vorige eeuw is Paardenhaarzegge ook aangetroffen in de oude Hunze-armen van Loonen, ten westen van Eexterveen. Tot de vondsten in 2014 is de soort echter nooit meer uit het Hunzedal gemeld.

Het weer verschijnen van deze kritische soort is wellicht een teken dat de hydrologische situatie in de Breevenen dankzij de inrichtingsmaatregelen zich begint te herstellen.

Figuur 2: Meldingen van Paardenhaarzegge in Drenthe in de perioden 1970- 1999, 2000- 2013 en 2014.(gegevens WFD, provincie Drenthe en Floron)

Vegetatie met Paardenhaarzegge in de Gieterlanden (Breevenen), juli 2014 (Foto: Johannes Tonckens)

Bloeiwijze van Paardenhaarzegge (Foto: Johannes Tonckens)

Galigaan in het Elsburger Onland

Galigaan (*Cladium mariscus*) is een overblijvende plant die behoort tot de cypergrassenfamilie. De soort komt van nature over de hele wereld voor, maar is in Nederland vrij zeldzaam. De grijsgroene plant wordt ongeveer 1,5 m hoog en heeft dikke, kruipende, vertakte wortelstokken en kan daarmee dichte haarden vormen. Het blad is vlijmscherp en ruw door de naar voren gerichte stekeltjes en eindigt in een driekantige versmalde top.

Tijdens het veldwerk in een HNS-hok van de IVN-Plantenwerkgroep Roden was ook toestemming verkregen voor een bezoek aan het particuliere en niet vrij toegankelijke natuurgebied Het Elsburger Onland in Eelderwolde. Binnen dit petgatencomplex handhaaft Galigaan zich nog steeds op twee plekken en komt hier ook tot bloei. Het is de enige groeiplaats van deze soort in Drenthe en één van de zeer weinige in Noordoost-Nederland (zie <http://www.verspreidingsatlas.nl/0337>).

Bloeiwijze Galigaan. Elsburger Onland, juni 2014
(Foto: Jaap de Boer)

Rond wintergroen op het Van Boeijenoord-terrein in Assen

Rond wintergroen (*Pyrola rotundifolia*) is een groenblijvende, vaste plant die behoort tot de Heifamilie (Ericaceae). In het verleden is maaisel uit het Lauwersmeergebied uitgestrooid in het natuurontwikkelingsgebiedje op het terrein van Van Boeijenoord in Assen. Het verschijnen van Rond wintergroen was voor Willem Braam daarom niet helemaal onverwacht. Zoals in de Atlas van de Drentse flora (1999) vermeld, duikt de soort vaak op 'op enigszins gestoorde, met kalk verrijkte plekken in overigens wel voedselarm en humeus milieu' of 'op plaatsen waar kalkhoudende leem is aangebracht'. Zulke kalkrijkere plekken ontstaan ook door inrichtingsmaatregelen zoals in Holmers-Halkenbroek waar Rond wintergroen in 2011 verscheen en op de Zuidoevers langs het Zuidlaardermeer, ook in 2011. Het is afwachten hoe lang *Pyrola rotundifolia* zich hier weet te handhaven. Landelijk lijkt de soort vaker gevonden te worden, maar dat geldt voornamelijk voor de duinstreek en de Waddeneilanden (zie <http://www.verspreidingsatlas.nl/1034>)

Rond wintergroen (Foto: Willem Braam)

Moerasandijvie in een slibdepot bij Tiendeveen

Moerasandijvie (*Tephrosia palustris*) is een pioniersplant van droogvallende terreinen. Bij het droogvallen van de IJsselmeerpolders is het verspreidingsgebied flink toegenomen. Moerasandijvie kan bij het dichtgroeien van open natte gebieden een belangrijke rol spelen. De plant wordt vanwege zijn nectar veelvuldig bezocht door insecten. Moerasandijvie is in Drenthe na 2000 maar af en toe gemeld (zie <http://www.verspreidingsatlas.nl/1184>). Werde de soort in de vorige eeuw vooral op toen nog deels in gebruik zijnde vloeivelden gevonden (Atlas van de Drentse flora, 199, p. 257-258), de laatste decennia bieden net ontgraven natuurontwikkelingsgebieden tijdelijk, vaak maar één seizoen, een geschikt kiembed, zoals de Onlanden in Noordwest-Drenthe, het Hunzedal, Lofar, Holmers-Halkenbroek en de Eekmaten bij de Vosbergen. Meestal gaat het in Drenthe om één of enkele exemplaren.

Moerasandijvie in slibdepot bij Tiendeveen, augustus 2014 (Foto: Freddy Mager)

Onderzoek verjonging jeneverbes wordt voortgezet.

Marijke Drees (zelfstandig onderzoeker), Laurens Sparrius (Stichting Floron), Jan van Ginkel (Jeneverbesgilde) en Chris Smit (RU Groningen)

Het onderzoek naar verjonging van de jeneverbes in Drenthe is in 2012 van start gegaan. In dit project van het Jeneverbesgilde en de Rijksuniversiteit Groningen volgen vrijwilligers tweemaal per jaar het lot van jonge jeneverbessen. Ze karteren de jonge planten in hun terrein en noteren gegevens over groei en vitaliteit. Inmiddels zijn al 1383 jonge planten in 15 terreinen in kaart gebracht. Vanaf 2015 gaat Floron een digitale invoermodule maken, waarmee het mogelijk wordt om ook buiten Drenthe aan de slag te gaan. Voor Floron is dit het eerste project waarbij individuele planten worden gevolgd.

Het Jeneverbesgilde, opgericht in november 2004, heeft de aandacht gevestigd op de geringe verjonging van jeneverbes. Met het verdwijnen van jeneverbesstruwelen dreigt eveneens de

bijbehorende zeldzame flora en fauna (mossen, schimmels, insecten) en daarmee een uiterst waardevol natuur- en cultuurlandschap te verdwijnen. Op de website van het gilde vindt u daarover meer informatie: <http://www.jeneverbesgilde.nl>.

De geringe verjonging wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een aantal factoren, waaronder kwaliteit van de zaden, bodem en begrazing. Onze waarnemers noteren vooral groei en overleving in relatie tot begrazing en beschaduwing. Daarnaast kijken stagiaires en studenten naar de verspreiding van zaden en naar de vestiging van jonge planten in relatie tot eigenschappen van de bodem.

Studenten van Van Hall aan het werk (Foto: Margo Akkermans)

In Drenthe zijn de groeiplaatsen van adulte jeneverbessen goed bekend mede dankzij de inzet van de Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD). Veel van de huidige waarnemers hebben ook meegewerkt aan de inventarisatie van verjonging over heel Drenthe in 2005 door het Jeneverbesgilde (Meike Bulten en Jan van Ginkel).

Het bijzondere van het onderzoek zoals wij het nu doen is dat individuele planten worden gevolgd. Daarvoor moeten we de zaailingen merken en hun groeiplaats met GPS inmeten. Vervolgens worden overleving en groei gevolgd met twee bezoeken per jaar (oktober/november en februari/maart).

De resultaten tot nu toe

Tijdens de viering van het tienjarig bestaan van het Jeneverbesgilde in Westerbork op 19 november 2014 heeft Chris Smit de eerste resultaten gepresenteerd. Deze presentatie staat ook op <http://www.jeneverbesgilde.nl>.

Er zijn grote verschillen tussen terreinen in de mate van verjonging. Dat is een goed uitgangspunt voor onderzoek. Uit de eerste analyse van de bodemeigenschappen is vooral het belang van organische stof gebleken. Onze hypothese is nu dat jeneverbesszaden het beste kiemen in kale grond, maar dat de jonge planten alleen overleven als er een buffer is tegen verdroging en

verzuring. De vrijwilligers zien ook dat er tussen terreinen grote verschillen zijn in het effect van begrazing door schapen. Hiermee gaan we verder.

Het project kan worden uitgevoerd dankzij een bijdrage van het Prins Bernhard Cultuurfonds. De projectleiding is in handen van Landschapsbeheer Drenthe.

Mantingerzand (Foto: Dick Klees)

Wilt u ook meedoen? Meer waarnemers zijn nog welkom! Wij zoeken in elk geval nog versterking in het Drouwenerzand. U kunt zich opgeven bij de coördinator van het onderzoek, Marijke Drees (marijke.drees@kpnplanet.nl). We zijn ook geïnteresseerd in betrouwbare nulmeldingen: weet u een plek waar volwassen jeneverbessen staan, maar er geen verjonging optreedt? Meldt het ons.

Het Nieuwe Strepen (HNS)-project: korte terugblik op 2014, nieuwe km-hokken voor 2015

Ben Hoentjen en Els Heijman

Hoewel er aan het begin van veldseizoen 2014 meteen heel wat HNS-hokken gereserveerd werden, bleef het aantal dat twee keer met een bezoek vereerd zou worden wat aan de magere kant. Gelukkig heeft vooral onze oproep van 20 augustus dat aantal flink opgekrikt.

Uiteindelijk zijn 21 van de 30 voor Drenthe geselecteerde hokken, dus twee derde, dubbel gestreept en 2 enkel. Dat is een prima score: iedereen die hieraan heeft meegewerkt, zeer bedankt voor jullie inzet!

In december heeft Floron voor het veldseizoen 2015 voor Drenthe 40 nieuwe HNS-hokken uitgekozen, die nu op hun geschiktheid (o.a. toegankelijkheid) en ook wat betreft te besteden velduren door ons worden beoordeeld. Rond half januari kan iedereen voor 2015 weer HNS-hokken reserveren op <http://www.verspreidingsatlas.nl/> Het Nieuwe Strepen

Moerashertshooi wordt gefotografeerd aan het Reigersveen, juni 2014. (Foto: Annie Vos)

De meeste deelnemers aan dit project hebben inmiddels zelf een zogenaamd account voor Het Nieuwe Strepen project aangemaakt. Je kunt dan zelf je hok reserveren, een veldkaartje 'ophalen' en zelf uitprinten, en aan het eind van het seizoen, na invoer van je gegevens, jouw lijst vergelijken met die van de andere bezoeker(s) van het hok (en je verbazen over de onvermijdelijke, en soms ook onthutsende verschillen...).

We hopen dat ook mensen die tot nog toe niet die stap durfden te nemen, nu ook 'digitaal' gaan. Dat maakt het mogelijk dat je gegevens eerder beschikbaar en te bekijken zijn.

Maar voor wie die hobbel te hoog blijft, we helpen je daar graag bij of reserveren namens jou een of meer hokken. Laat maar weten.

Lang niet iedereen is even gelukkig met het keurslijf van het HNS-project. Vooral de voorgeschreven inventarisatietijd binnen de verplichte 14 dagen geeft het gevoel een onvolledige lijst aan te leveren. Op de komende WFD-medewerkersdag, 28 februari 2015, zullen we nog eens toelichten waarom het meer standaardiseren van het inventariseren betrouwbaarder gegevens oplevert die bijvoorbeeld onze zorgen over de achteruitgang van nogal wat soorten beter onderbouwen. Maar ook zullen we proberen een voorstel te doen om, voor wie dat wil, toch tegemoet te komen aan de wens het HNS-hok vaker te bezoeken, zonder afbreuk te doen aan de methodiek van Het Nieuwe Strepen.

'Digitaal strepen!'

Annie Vos

Op zowel 22 maart als 19 april in 2014 werden een 10-tal floristen uit Groningen, Friesland en Drenthe in Onnen (Gr.) 'ingewijd' in de wereld van de digitale florawaarnemingen met smartphone en tablet. De eendaagse cursus bestond uit een theoretisch en een praktisch deel.

In de ochtend werd door René Bult een heldere en laagdrempelige workshop verzorgd over hoe je de smartphone kunt gebruiken om digitaal florawaarnemingen vast te leggen, waardoor de klassieke handmatige en omslachtige papieren streeplijst, met veel nawerk, kan worden vervangen. Zowel het gebruik van de ObsMapp App voor waarneming.nl als de WebObs App voor telmee.nl kwam aan bod.

's Middags was er een veldpracticum om het geleerde in de praktijk toe te passen. Na afloop werd tot slot uitgebreid gedemonstreerd hoe de digitale florawaarnemingen eenvoudig kunnen worden geëxporteerd naar het standaard FLORON-formulier.

De cursus werd als zeer ongedwongen en leerzaam ervaren, zowel voor al actieve als voor nieuwe 'digitale' waarnemers. De geduldige en zeer gedreven docent René Bult wist alle cursisten enthousiast te krijgen voor deze nieuwe manier van flora-registraties!

Buiten oefenen (Foto: Annie Vos)

Excursies WFD in 2015

25 april Terheijl (omgeving Roden)

We bezoeken het gebied rond Nieuw-Roden, Oostindië en Terheijl. Hier bestaat de bodem uit oppervlakkig liggende kalkhoudende potklei. Een kleinschalig landschap met houtwallen en sleedoornstruwelen. In de natte potkleibossen gaan we op zoek naar IJle zegge, Boszegge en Bleke zegge, Groot heksenkruid, Muskuskruid en Bosereprijs.

Verzamelen: 10.00 uur bij Lubbert Dijk, kwekerij 'de Baggelhof', Baggelveld 2, Nietap/Terheijl, 0611518397 (zie kaartje op www.baggelhof.nl)

30 mei Nuilerveld (Het Drentse Landschap)

Het Nuilerveld ligt tussen de A28 en de spoorlijn Hoogeveen-Assen ter hoogte van het dorp Pesse. Een eeuw geleden maakte het veld deel uit van een groot heidegebied dat zich van de Kraloër heide tot de Boerenveensche Plassen uitstrekte.

Het ruim zestig hectare grote Nuilerveld is een heide-stuifzand gebied, waar onder andere Grondster, Dwergviltkruid en Moeraswolfsklauw voorkomen.

Verzamelen: 10.00 uur Restaurant 't Trefpunt, Dorpsstraat 49 7933 PB Pesse Nederland, 0528 241213

4 juli Reijntjesveld, omgeving Orvelte (Staatsbosbeheer)

Onder het SBB-natuurgebied Orvelte vallen de gebieden Orvelterbosjes, Reijntjesbos en Reijntjesveld. Een kleinschalig houtwallenlandschap met bosjes, akkers en voedselarme graslanden die al honderden jaren vrijwel onveranderd zijn gebleven.

Verzamelen: 10.00 uur in Westerbork: Restaurant de Ar, Hoofdstraat 42, 9431 AE Westerbork 0593 331533 www.de-ar.nl

8 aug Het Terhorsterzand

Het Terhorsterzand is circa 181 ha groot en ligt ten zuiden van Beilen. Het is een stuifzandgebied dat gedeeltelijk is "vastgelegd", doordat er in 1900 dennen zijn aangeplant. Het Terhorsterzand is een klein, maar gevarieerd terrein met uitgestoven laagten, veenputrestanten, droge en vochtige heide met een ven en jeneverbesstruwelen. In het gevarieerde gebied komen diverse planten voor, waaronder Lavendelhei, Beenbreek en Borstelgras. Door de grote variatie is het terrein van grote natuurwetenschappelijke betekenis.

Verzamelen: 10.00 uur Dinercafé De Cerck, Brinkstraat 51, 9411 KL Beilen, 0593 523288 www.decerck.nl

12 sep Zuidoost-Drenthe

Welk gebied we daar met een bezoek gaan vereren, blijft nog even een verrassing. Maar op de WFD-medewerkersdag, 28 februari 2015, is het zeker bekend net als de plek van vertrek.

Die gegevens staan dan ook op www.wfdrenthe.nl. In de gaten houden dus.

Nadere inlichtingen over de excursie en voor maken van afspraken over vervoer naar het vertrekpunt: Els Heijman (06 10418115/050 4092836) of Ben Hoentjen (06 40363682/050 4061990).

FLORON Groningen - excursies 2015

Willem Stouthamer

BAKKEROM (Groningen)

Zondag 31 mei. Petgatencomplex een botanisch juweeltje. Afgesloten voor publiek.

Verzamelen 9.30 uur op de carpoolplaats onder het viaduct van de A7 afslag 33 Niebert/Boerakker.

WOUDBLOEM (Groningen)

Zondag 23 augustus. Op de grens van veen en klei ligt tussen Kolham en het Schildmeer het grootschalige nieuwe natuurgebied Midden-Groningen. Genoeg redenen om te gaan inventariseren.

Verzamelen 9.30 uur bij de brug over de Scharmer Ae in Woudbloem 245.10x582.25.

WFD medewerkersbijeenkomst

zaterdag 28 februari 2015

"De Meent", Stationsweg 159 in ZUIDLAREN

Graag nodigen we je uit voor de jaarlijkse medewerkersbijeenkomst

Programma:

Vanaf 9.30 staat de koffie klaar

- 10:00 Welkom door Joop Verburg, dagvoorzitter
- 10:05 Mededelingen van het bestuur en stand van zaken inventarisatieprojecten: Ben Hoentjen
- 10:15 In den beginne was het kaal: de ontwikkeling van de flora in natuurgebied Schepping in Holthe bij Beilen: Eef Arnolds
- 11:05 Korte pauze
- 11:15 De Kleine schorseneer aan het infuus: Edwin Dijkhuis

11:45 – 13:00 Lunchpauze (voor iedereen is er soep/koffie/thee/melk)

Tijdens de pauze is er een doorlopende diapresentatie over bijzondere vondsten en de WFD excursies in 2014 (gemaakt door Willem Braam)

- 13:00 Particulier natuurherstel in het Andersche diep: Eddy Weeda
- 13:45 Het Nieuwe Strepen op zijn Drents: Ben Hoentjen
- 14:15 Korte pauze
- 14:25 Een nieuwe atlas: Libellen in Drenthe: Rene Manger
- 14:55 Test je florakennis....: Willem Braam/Joop Verburg
- 15:30 Sluiting door Joop Verburg

Graag opgeven!

Om ervoor te zorgen dat we voor iedereen voldoende soep/koffie/thee etc. in huis halen verzoeken we je om je vóór 16 februari 2015 op te geven. Bij voorkeur per e-mail BerElsHeijman@hetnet.nl, eventueel telefonisch 050-4092836. Ook voor vragen over vervoer kun je hier terecht.